

Damrak te Amsterdam is achterbuurt geworden

Terrassen van inderhaast gesprokkeld hout, in elkaar getimmerd door een best handige kennis. Enorme uithangborden van pulpmateriaal, qua ontwerp van het allerverdrietigste soort. Losse commerciële objecten op de openbare weg. Te veel automatenhallen, te veel wisselkantoorjes. Oprukkende patatcultuur.

Dat is tegenwoordig het beeld van het Amsterdamse Damrak. Prachtige gevels zijn goeddeels aan het oog onttrokken door brutale aandachtstrekkers. Mag je de commercie verwijten dat zij gebruik maakt van de mogelijkheden die er blijkbaar zijn? De gemeente(raad) vond het tot nu toe niet zo belangrijk. Er zijn raadsleden die de wildgroei van terrassen te gek vinden. 'Zo gezellig...' 'Zo levendig...' 'Da's nou typisch Amsterdam'...

Lelijke opbouw op gevel aan het Damrak (foto Bert Franssen).

Het Damrak in Amsterdam. De entree van de binnenstad. Een weergalozige gevelrij aan het water met op de achtergrond de Oude Kerkstoren, de beroemde Beurs van Berlage... Je moet maar hopen dat een toerist met open mond naar dit schouwspel kijkt. Dan ziet hij de *winkelzijde* van het Damrak niet. Van een afstandje nog niet eens onaantrekkelijk. Een compact landschap van reclameborden, Mondriaan zou er inspiratie uit putten. Van dichtbij ziet de straat er uit als een achterbuurt, ordinair, lawaaierig, agressief.

Komend van de Dam loop ik langs hotel Ascot. Het heeft zijn ingang gemarkeerd met een vierkant luifeltje van doorzichtig materiaal. Een onvergeeflijke stijlbreuk met de rest van de gevel. Ik loop verder, langs het pas gerenoveerde terras van hotel De Rode Leeuw, dat er nog min of meer uitziet, maar veel te veel loopruimte wegneemt (helaas, aan een eenmaal verstrekte vergunning kan niets meer gedaan worden). Het belendende Pizzaland is maar een smal pandje, verscholen achter het lange Rode Leeuw-terras, maar dat heeft men weten te voorkomen met een reusachtige driehoek, ver uit de pui, plus een klein terrasje van minimale kwaliteit. Kentucky Fried Chicken en Change Express zijn bescheidener, hebben zich beperkt tot gevelplaten, zij het van maximale omvang. Bakker De Waal, iets verder op de hoek van een steeg, heeft een driehoekige luifel van cash & carrymateriaal. De gevel is hier eenvoudig weggebroken, je wilt niet naar binnen maar je bent er al.

Wie een uithangbord of luifel wil plaatsen heeft een vergunning nodig. Een vergunning van, let wel, de Dienst Gemeente Belastingen. De kwaliteit van het ontwerp speelt bij het verstrekken van zo'n vergunning geen rol. Bij de bouw van terrassen ook niet. Met als gevolg dat het Damrak langzamerhand het aanzien van een achterbuurt heeft gekregen.

Sprankje hoop

Maar er gloort een sprankje hoop. Begin volgend jaar wordt het Damrak heringericht. Parkeerplaatsen verdwijnen, er komt eenrichtingsverkeer, het trottoir wordt verbreed. Dat betekent in ieder geval, dat alle 'gevelaanplant' verwijderd moet worden. Tijdelijk, maar hier ligt toch een kans, vindt Rob Legdeur, projectleider Stadshart.

Legdeur spreekt met onverholen afschuw over de gevelvervuiling in de stad ('Heeft u dat vreselijke nieuwe terras op de Dam al gezien?'). Beschrijft door mij genoemde gevel in detail. Hij hoopt op de volgende ontwikkeling: 'Bij de herinrichting van het Damrak moet al het spul de straat af. En dan zullen we proberen de ondernemers over te halen hun gevels op een meer verantwoorde wijze aan te kleden. We zullen dat doen aan de hand van een aantal voorbeelden waarbij we laten zien hoe het óók zou kunnen.'

Het is een kwestie van overtuigen. Legdeur erkent dat zoiets niet makkelijk is:

'Het probleem is dat winkeliers de gemeenschappelijkheid van hun belangen niet zo gauw onderkennen. Ze kijken snel met scheve ogen naar hun buurman. Als de luifel van een ander

één meter uithangt is de verleiding groot er zelf *anderhalve* meter van te maken. Het is een klein oorlogje, als dat voortduurt reiken de luifels tot de overkant.'

Ik ga verder langs een lange luifel van C & A, in keukenkastjeswit uitgevoerd, kans ziend om zelfs bij dit betrekkelijk moderne gebouw te detoneren. Van veel minder dan C & A-kwaliteit. Dan volgt de eerste van de reeks automatenhallen – het aantal is door de gemeente inmiddels aan banden gelegd. Arcade heet ie, gevestigd op de plaats van de voormalige Cineac-bioscoop. Arcade is in de stijl van de bioscoop gebleven, heeft een gevelplaat van het lijkt wel karton op de pui. De eerbiedwaardige boekhandel Allert de Lange is een moment van rust, we zijn heel even terug in de tijd. Maar De Lange zelf wil met zijn tijd mee, aan zijn pas geopend belendend pandje hangt een monsterlijke reclamebak van pulp materiaal in een keihard wit, doorlopend zelfs tot in de steeg om de hoek. Ver-

Lelijk plaatwerk aan weerszijden gevel aan Damrak (foto Bert Franssen).

derop onttrekken een eenvoudige terras en enorme reclameborden de grootste gevel van restaurant Karales vrijwel aan het oog. Daarnaast heeft De Korenaar een armoedig terras, gebouwd onder een monumentale halsgevel. De luifels van Blokker behoren tot de ergste (en niet alleen in Amsterdam). Het oogt als lego. Vallen hier tijdens een pittige storm geen dooiën?

Een utopie

Albert Jan Tuijn van Wijkcentrum d'Oude Stadt, die zitting heeft in de Commissie Stadshart van de gemeente, gelooft helemaal niet in de goede wil van winkeliers. 'Een utopie!' noemt hij het plan. 'Ze hopen dat als ze de straat mooi maken de winkeliers hun suggesties over zullen nemen. Daar is geen sprake van! Het is geen kwestie van optimisme of pessimisme, maar van realiteit. Zoiets gebeurt gewoon niet. Dat hebben we op het Rembrandtplein gezien, waar een soortgelijke route uitgestippeld was.'

Italië strenger

Tuijn is met een groep ambtenaren naar Noord-Italië geweest. In Bologna, Milaan en Florence, steden die net als

Amsterdam veel toeristen ontvangen, zag je volgens hem een heel ander beeld:

'Het verkeer is daar net als hier een gruwel. Maar met betrekking tot de straatwanden heeft men een heel stringent beleid. Reclame mag in Bologna niet hoger dan de eerste verdieping en uitsluitend plat op de gevel aangebracht worden, waarbij een uitzondering gemaakt wordt voor horeca en apotheek. Ambtenaren die mee geweest zijn hebben hun rapport gemaakt, maar het materiaal strandt in de melée van komende en gaande ambtenaren en in de politiek. Want het moet mij van het hart dat de politiek geen enkele smaak heeft. De politici moeten voor ze zich met deze zaken gaan bemoeien bij wijze van spreken eerst maar eens een paar lessen kunstgeschiedenis nemen.'

Er zijn overigens plannen. Uithangborden moeten onder een nieuwe dienst komen te vallen, die ook de ontwerp kwaliteit beoordeelt. Deze krijgt dan ook het toezicht op losse, op de openbare weg geplaatste reclameborden, frisdrankautomaten, kledingrekken, tweedehands koelkasten en ander opdringerig goed. Aan dat laatste verschijnsel doet de gemeente al iets. Regelmatig zijn er *opschoonacties*, ook op het Damrak. Wat na waarschuwing niet tijdig wordt weggehaald, wordt in beslag genomen.

Het kan nog erger. Ik sta voor een winkel in geluid en fotospullen. Het pand is niet breed, maar heeft een enorme fabriekbak aan haar gevel hangen. 'Ken je veel doen voor weinig poen', is haar slagzin. Een ongekende woekering van reclameboodschappen. Ik voel een woede in me opstijgen. Met een aanpakken deze hondsbrutale middenstander, deze 'perverse reclamefetisjist'. Ik loop verder en zie iets nieuws. Dit kende ik nog niet. Een nieuwe gigantische luifel in appeltjesgroen maakt reclame voor 'Telefoon service'. Een deel van de reclametekst boort zich door het armoedige terras van café La Rocka, aan een monumentje gelegen: een uniek staaltje van samenwerking. Misschien is het laatste terras, dat van hotel Victoria, het beste. Maar ook dit past qua stijl en materiaal niet goed, oogt als een hinderlijke parasiet.

Terrassen

Een andere vloek op het Damrak zijn de terrassen. De kwaliteit is om te huilen, van de gevels is soms weinig meer over en wat er van over is kun je nauwelijks zien.

'Jaren geleden,' zegt Lies ter Voort, contactambtenaar Binnenstad, 'hebben gemeenteambtenaren een *terrassenbeleid* ontwikkeld. We hebben vaak pogingen gedaan om de terrassen aan banden te leggen. Maar dat werd door de gemeenteraad weggehoond: het was zo gezellig en het moest allemaal kunnen in Amsterdam. Nu loopt het ongelofelijk uit de hand. Het is een ratjetoe en het ziet er allemaal vreselijk uit. Dat is bij ons wel bekend! Tot mijn verbazing hoorde ik laatst het PvdA-raadslid Annemarie Grewel zeggen dat een

bepaald terras echt niet kon. Misschien wordt op den duur het oude terrassen-beleid weer van stal gehaald!

Waarom hebben Amsterdamse terrassen zo'n totaal gebrek aan stijl, oogt het materiaal als nog net op tijd bij het grof vuil weggehaald?

oordeel blijft bijna altijd zonder gevolgen. Gemeenteambtenaren vertellen mij het volgende. De terrassenrichtlijnen vallen onder een Algemeen Politie Verordening (APV). 'Helaas kunnen welstandscriteria niet via een APV getoetst worden,' zegt *Rob van Binsbergen*.

te van een meter of drie,' zegt *Albert Jan Tuijn* van d'Oude Stadt. 'Op het straatgedeelte is dan een vast terras aangelegd, waaraan vier of vijf parkeerplaatsen zijn opgeofferd. Terrassen op houten vlonders, met ballustraden, parasols en dergelijke. Heel praktisch,

Fors uitgevallen ontoelaatbare reclame aan het Damrak (foto Bert Franssen).

Omtrent terrassen is wel iets geregeld. Voor het 'bouwen' van een terras heb je een vergunning nodig. Zo heeft de gemeente *terrassenrichtlijnen* vastgesteld. De bouwsels moeten voldoende standvastig zijn, licht van constructie, binnen 24 uur verwijderbaar, de voorgevel van een pand mag er niet uitgehaald worden (eventueel wel een ruit), er moet 1,50 m. ruimte voor voetgangers overblijven (op het Damrak 3 meter). En op enkele straten (grachten) mag in het geheel geen terras aangebracht worden.

Ook het Bureau Monumentenzorg in Amsterdam komt soms even in beeld, als er terrassen en luifels van *monumenten* in het geding zijn. Maar zelfs dan is het naar eigen zeggen een 'balanceren op de rand van de monumentenwet'. Veel invloed heeft het bureau niet: 'Het moet wel een ontzettend mooie put zijn wil je iets kunnen tegen gaan,' zegt een medewerker.

APV

De vraag of een terras qua ontwerp en materiaal van enige kwaliteit is heeft een hobbyistisch karakter. Een negatief

gen, die zich met vergunningen voor de horeca bezig houdt, 'dat kan alleen met een *bouwvergunning*.'

Van Binsbergen: 'Een commissie uit de gemeenteraad begint zich af te vragen of de gang van zaken rond terrassen wel op de huidige manier is te regelen. Er bestaat nu een zekere neiging om de terrassen niet langer via een APV te regelen. Men bekijkt of de zaak niet onder de bouwverordening gebracht moet worden. Dat gebeurt al op vrij korte termijn. Het is ook niet uitgesloten dat de gemeenteraad helemaal geen gebouwde terrassen meer wil toestaan.'

Onnozel

'De gemeente heeft er veel te weinig grip op,' zegt *Rob Legdeur*. 'Stel, iemand heeft een horecagelegenheid. Mooie handel, denkt hij, ik ken iemand die een terras in elkaar kan timmeren. Hij krijgt vrij makkelijk een vergunning. We hebben geen middel om de *uiterlijke verschijning* te toetsen.'

Het kán beter. De bewijzen Bologna, Florence, Milaan. 'Vaak is er in deze steden naast de gevel een loopgedeel-

omdat je dan de keus kunt maken om binnen of op het terras te gaan zitten. Als je in Amsterdam binnen wilt zitten kom je in een donker gat, helemaal aan het eind van de sluis. Heel onnozel bedacht, ook uit het oogpunt van de horeca. Dat achterste gedeelte kunnen ze wel sluiten.'

Licht optimisme

Overigens is er toch enige reden voor optimisme. Sinds anderhalf jaar beschikt Bouw- en Woningtoezicht van de gemeenten over een speciaal handhavingsteam om te controleren of de voorschriften worden nageleefd en er geen illegale aanbouwsels e.d. in het stadsbeeld. Vorig jaar werden zo'n 200 gevallen behandeld. Onlangs werd bijvoorbeeld op spectaculaire wijze een illegale luifel in de Halvemaansteeg verwijderd. Hoewel deze nieuwe aanpak vruchten begint af te werpen wordt in de dagelijkse praktijk nog steeds veel gedoogd. Capaciteitsgebrek bij het team speelt daarbij een hoofdrol. (Red.)